

Politický systém ve Francii

Ve Francii, po změně ústavy v roce 1958, funguje parlamentně prezidentský systém (poloprezidentský systém). Krátce po válce, 12.10.1946, byla referendem o nové ústavě vyhlášena nová tzv. 4. republika s parlamentním systémem. Tento systém se však stal po ztrátách kolonií, krizi v Alžírsku a v 50. letech častým střídání vlád neefektivní. Prezident René Coty povolal 29.5.1958 generála Charlese de Gaulla (již po druhé světové válce chtěl změnit ústavu – to mu však nebylo umožněno), aby vyvedl zemi z politické krize. De Gaulle se nechal jmenovat premiérem a udělit mimořádné funkce. 28.9.1958 vyhlásil lidové referendum o nové francouzské ústavě, ta byla schválena a začala platit od 5.10. téhož roku. Hlavní změnou ústavy byl přesun více pravomocí prezidentovi a omezení moci zákonodárné. Tímto ustanovením nové ústavy vznikla nová tzv. „Pátá republika“. 21.12.1958 byl prezidentem zvolen (tehdy ještě nepřímou) sám premiér a „otec“ nové ústavy Charles de Gaulle.

1.A. Prezident

Prezident dohlíží nad dodržováním ústavy. Má část pravomocí moci výkonné a část moci zákonodárné. Je garantem národní nezávislosti, státní integrity a respektu k mezinárodním smlouvám. Vykonává zahraniční politiku. Jmenuje a odvolává premiéra, výkonné ministry, dále jmenuje vyšší státní úředníky a soudce, předsedá Radě ministrů (premiér, ministr zahraničí, financí, obrany a vnitra), je vrchním velitelem ozbrojených sil. Vyhláší referendum, podepisuje mezinárodní smlouvy. Má pravomoc rozpustit Národní shromáždění a vypsát předčasné volby, ale jen pokud v době jeho zvolení má v Národním shromáždění většinu opozice. Kdykoli může vypsát referendum. Vyhláší výjimečný stav, kdy přebírá veškerou legislativní a výkonnou moc. (citováno z www.integrace.cz) Prezident Francie na rozdíl od jiných prezidentů může vyslat své vojáky kamkoliv bez podpory parlamentu. Prezident také prakticky může odvolat vládu, ale jen v případě pokud ve volbách do parlamentu zvítězila jeho strana. Není odpovědný parlamentu ani vládě. Je neodvolatelný. Pokud prezident není schopen vykonávat svou činnost, zastupuje ho předseda Senátu. Prezident sídlí v Elysejském paláci.

1.B. Vláda

Vláda má omezenější pravomoci oproti jiným státům. Je odpovědná parlamentu a jejím hlavním úkolem je příprava zákonů a vykonávání exekutivy. Má 39 členů, z toho je 16 ministrů, 11 delegovaných ministrů a 12 státních tajemníků. Vláda má podobné funkce jako Evropská komise, navíc však řídí ozbrojené síly. Hlasování o důvěře vládě má právo vyvolat pouze předseda vlády a to jen když vláda se nedrží programu nebo pokud vláda špatně řídí svou politiku. Vládu momentálně tvoří jen jedna politická strana (UMP – Unie pro prezidentskou většinu). Člen vlády nemůže být zároveň poslancem nebo senátorem.

1.C. Parlament

Parlament má dvě komory – horní (Senát - Sénat) a dolní (Národní shromáždění – Assemblée Nationale). Senát má 321 členů a sídlí v Lucemburském paláci. Národní shromáždění má 577 členů, z toho 555 je z Francie, 17 ze zámořských departmentů a 5 ze zámořských území. Vydává zákony, projednává a schvaluje rozpočet. Zasedá v Bourbonnském paláci.

1.D. Ústavní rada

Dalším článkem politického systému ve Francii je Ústavní rada, která je podobná českému Ústavnímu soudu. Má 9 členů. Jejím předsedou je prezident republiky, ten je i

zodpovědný za nezávislost soudní moci. Zástupcem je ministr spravedlnosti. Ústavní rada kontroluje ústavnost zákonů a vyhlášek, má právo je zrušit, pokud jsou v rozporu s ústavou. Dále také kontroluje volby.

2. Volební systémy Francie

2.A. Prezident

Prezident je volen v přímé volbě postavené na většinovém systému absolutní většiny. Pokud nezíská žádný z kandidátů v prvním kole absolutní většinu (více jak 50 %), koná se za 14 dní kolo druhé, kde proti sobě nastoupí 2 kandidáti, kteří vyšli z prvního kola jako nejsilnější. Volby se konají nejdříve 35 dní a nejpozději 20 dní před vypršením mandátu stávajícího prezidenta. Prezident může být podle ústavy zvolen jen na dvě volební období. Volební období trvalo 7 let. To se však v roce 2000 změnou ústavy zkrátilo na 5 let. Poslední volby se konaly v dubnu a květnu 2002 (skončilo tak poslední sedmileté období), vyhrál pravicový Jacques Chirac (82,2 %) nad extrémně pravicovým Jean-Marie Le Penem (17,8 %).

2.B. Národní shromáždění

Volby do Národního shromáždění jsou trochu komplikovanější. Kromě roku 1986, kdy jako jedinkrát v 5. republice proběhly volby podle poměrného zastoupení, jsou volby podle zásad většinového systému. Volební obvody jsou jednomandátové, počet obyvatel v jednom obvodu by měl být 100 tis. (odchylky i 30 %). 1.kolo probíhá podle většinového systému absolutní většiny, tzn. poslanecký mandát získá ten kandidát, který dostal více než 50 % hlasů ze všech platných odevzdaných hlasů. Pokud ani jeden z kandidátů neuspěl a nikdo nezískal nadpoloviční většinu, koná se po sedmi dnech kolo druhé. Do 2. kola postupují ti kandidáti, kteří měli nejméně 12,5 % hlasů. Takže do druhého kola může postoupit teoreticky až 8 kandidátů (prakticky většinou 2-3, výjimečně 4). Druhé kolo již není podle absolutní většiny, ale podle relativní většiny, to znamená, že vítězi stáčí více hlasů než měli ostatní kandidáti, aniž by přesáhl magických 50 % hlasů. Často však dochází k dohodám mezi pravicovými nebo levicovými stranami o společném kandidátovi do druhého kola – příklad: Pokud do druhého kola postoupí 2 kandidáti pravicových stran a 1 kandidát levice, pak si pravicoví kandidáti vzájemně konkurují a ubírají si hlasy, větší šanci na úspěch má pak levicový kandidát (pokud předpokládáme, že pravicových i levicových voličů je poměrně stejný počet). Pokud ale se pravicové strany dohodnou a slabší pravicový kandidát se rozhodne odstoupit z voleb, má druhý kandidát mnohem větší šanci na úspěch, poněvadž voliči odstoupujícího kandidáta dají hlas jemu. Někdy však přicházejí problémy s extrémními stranami, s kterými umírněnější strany nechtějí spolupracovat (například Národní fronta). Volby jsou platné pokud se jich zúčastnilo alespoň 25 % voličů. Kampaň má trvat maximálně 20 dní před 1.kolem voleb a 7 dní před 2.kolem. Volební období trvá 5 let.

Občan má právo volit pokud dosáhl 18ti let. V místě voleb musí mít nejméně 6 měsíců trvalý pobyt. Volební právo získali ženy v roce 1944.

2.C. Senát

Volby do Senátu jsou nepřímé. Senátoři jsou rozděleni do tří sérií (série A, B, C), jedna série je vždy jednou za tři roky střídavě obměňována. Naposledy, v roce 2004, byla nově zvolena série C. Senátoři jsou voleni kolegiem volitelů složeného z orgánů místní správy a samosprávy a poslanci Národního shromáždění. Systém voleb je různý. Volební období je 9 let.

2.D. Ústavní rada

Členové ústavní rady jsou jmenováni na 9 let. Třetinu (3) jmenuje prezident Francie, třetinu Národní shromáždění a třetinu Senát.